

- група 1 – будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в т.ч. житлові будинки та їх частини (квартири і місця загального користування);
- група 2 – автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові, електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, включаючи електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, інформаційні системи, телефони, мікрофони та рації, інше конторське обладнання, устаткування та прилади до них;
- група 3 – будь-які інші основні фонди, не включені до гр.1 та гр. 2.

Звітним періодом для підприємства-платника податку є квартал. До балансової вартості окремого об'єкта по основним фондам першої групи та балансової вартості другої і третьої групи основних фондів станом на початок звітного періоду застосовуються такі норми амортизації: для гр. 1 – 1,25 %; для гр. 2-6,25 %; для гр. 3-3,75 %.

Висновки. На основі вище викладеного матеріалу ми можемо зробити висновок про те, що прибуток підприємства, визначений згідно методикам бухгалтерського та податкового обліку буде різним, оскільки відповідає різним цілям: у першому випадку – визначенню реального економічного результату діяльності підприємства; у другому – розрахунку бази оподаткування з метою наповнення надходженнями бюджету України.

Тому, прийняття рішення щодо ефективності діяльності підприємства необхідно здійснювати тільки на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Економіка підприємств / За ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000.
2. Єрмаков О.Є., Бондар Н.М., Калина А.В. та ін. Економіка підприємства: Навч. посіб. для дистанційного навчання / Уклад О.Є. Єрмаков та ін. – К.: Ун-т «Україна», 2004.
3. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000.
4. Коробов Н.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Т-во «Знання», КООО, 2000.

Summary. In the article the author pays attention to the procedure for determining financial results, revealing the sequence of calculations the value of their income.

Key words: formation, activities, finances, income, result, tax.

УДК [339.178.3:339.187.6](477)

Попова С.М.,

*к.е.н., д.ю.н, професор кафедри загальноправових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ТА ФАКТОРИНГУ

У статті досліджено нормативно-правові акти чинного законодавства, що виступають правовою основою здійснення лізингових та факторингових операцій. Автором визначено фінансовий лізинг та факторинг у відповідності до міжнародних правових норм, що є необхідним на сучасному етапі розвитку України.

Ключові слова: правове регулювання, міжнародні договори, фінансовий лізинг, факторинг, лізингодавець, лізингоодержувач, боржник, фактор.

Постановка проблеми. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», затверджена Указом Президента України [1], визначає мету, вектори руху, першочергові пріоритети становлення та розвитку нашої держави. Одним з таких пріоритетів є нормативно-правове регулювання лізингових та факторингових операцій. Ще у 2006 році Україна своїми законами №3301-IV та №3302 від 11 січня приєдналася до міжнародних Конвенцій УНІДРУА (Міжнародного інституту з уніфікації приватного права) про фінансовий лізинг та факторинг, які відіграють значну роль у розвитку економічних відносин [2; 3]. А оскільки чинні міжнародні договори та угоди, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства, саме ці нормативно-правові акти регулюють операції з фінансового лізингу та факторингу в нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем фінансового лізингу та факторингу присвячено окремі праці вітчизняних та закордонних вчених, зокрема Ю.А. Бабичевої, О.В. Васюренка, Н.М. Внукової, Л.К. Воронової, Є.Ф. Жукова, С.В. Науменкової, Б.Л. Луців, Л.П. Петрашко, С.В. Симов'яна, В.С. Щербини та інших. Але деякі питання, пов'язані з правовим регулюванням операцій з фінансового лізингу та факторингу в Україні в умовах перетворень, які нині відбуваються в нашій країні, поки що повністю не розкриті.

Метою статті є визначення особливостей нормативно-правового регулювання операцій з фінансового лізингу та факторингу.

Виклад основного матеріалу. Правовою базою регулювання лізингових та факторингових операцій є Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про фінансовий лізинг» [4], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо факторингу» [5], Закон України «Про банки і банківську діяльність», Положення Національного Банку України «Про кредитування» тощо. Але на сьогоднішній день, коли Україна тримає курс на Європу, виникає необхідність розглянути фінансовий лізинг та факторинг у відповідності до міжнародних правових норм у зв'язку з ратифікацією угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [6].

Фінансовий лізинг – це операція, в якій одна сторона (лізингодавець):

- на умовах іншої сторони (лізингоодержувача) укладає договір (договір поставки) з третьою стороною (постачальником), згідно з яким лізингодавець одержує виробниче обладнання, засоби виробництва або інше обладнання (обладнання) на умовах, схвалених лізингоодержувачем настільки, наскільки вони стосуються його інтересів;
- укладає договір (договір лізингу) з лізингоодержувачем, надаючи лізингоодержувачеві право користування цим обладнанням [1].

Операції фінансового лізингу притаманні такі характерні риси:

- 1) лізингоодержувач визначає обладнання та вибирає постачальника, здебільшого не покладаючись на досвід і думку лізингодавця;
- 2) обладнання придбане лізингодавцем у зв'язку з договором лізингу, який, наскільки відомо постачальнику, або укладений, або повинен бути укладений між лізингодавцем і лізингоодержувачем;
- 3) лізингові платежі, належні до сплати за договором лізингу, обчислюються таким чином, щоб урахувати, зокрема, амортизацію всієї або значної частини вартості обладнання.

Положення міжнародної Конвенції застосовуються незалежно від того, має лізингоодержувач чи він у подальшому отримує можливість придбати обладнання чи

орендувати його й надалі, і незалежно від того, придбає він обладнання за номінальною ціною чи він орендує обладнання за лізингові платежі.

Будь-які питання стосовно того, чи стало обладнання постійною приналежністю земельної ділянки або її невід'ємною частиною, та майнові права на землю і обладнання сторін договору визначаються законодавством держави, де знаходиться ця земельна ділянка.

Майнові права лізингодавця на обладнання є чинними, незважаючи на права кредиторів лізингоодержувача, у тому числі кредиторів, які добилися накладання арешту на майно лізингоодержувача.

Якщо інше не встановлено у договорі лізингу, то лізингодавець не бере на себе жодних зобов'язань перед лізингоодержувачем щодо обладнання, крім випадків, коли лізингоодержувач зазнав збитків через покладання на досвід і думку лізингодавця та через втручання лізингодавця у вибір постачальника або технічних вимог обладнання. Також лізингодавець звільняється від відповідальності щодо третіх сторін у випадку смерті, тілесного ушкодження або шкоди майну, спричинених обладнанням.

Лізингодавець повинен гарантувати лізингоодержувачу, що його спокійне володіння обладнанням не буде порушено особою, яка має переважне право чи заявляє таке переважне право та діє на підставі рішення суду, якщо таке право чи заява не зумовлені дією чи бездіяльністю лізингоодержувача.

Лізингоодержувач зобов'язаний дбайливо ставитися до обладнання, використовувати його в розумний спосіб та підтримувати його в такому стані, в якому воно було поставлене, а нормальне зменшення й нормальне спрацювання та будь-яка модифікація обладнання повинні бути враховані сторонами. Після закінчення терміну договору лізингу лізингоодержувач повертає лізингодавцю обладнання в стані, визначеному вище, якщо він не використовує право придбати обладнання чи орендувати його й надалі.

Обов'язки постачальника за договором поставки обладнання, що є предметом лізингу, стосується лізингоодержувача, як це було б, якби лізингоодержувач був стороною договору поставки і якби обладнання необхідно було постачати безпосередньо лізингоодержувачеві. Однак постачальник не може нести відповідальність перед лізингодавцем та лізингоодержувачем за один і той же збиток. Але ніщо не дає право лізингоодержувачеві розірвати договір поставки або анулювати його без згоди лізингодавця. На права лізингоодержувача, що впливають з договору поставки, не може впливати зміна будь-якого строку поставки, попереднього схваленого лізингоодержувачем, якщо він не дав згоди на цю зміну.

Якщо обладнання не поставлене, або поставлене із затримкою, або не відповідає умовам договору поставки:

- лізингоодержувач має право відмовитися від обладнання або розірвати договір лізингу;
- лізингодавець має право виправити становище, що склалося внаслідок його неспроможності запропонувати обладнання згідно з договором поставки, як це було б, якби лізингоодержувач погодився придбати обладнання у лізингодавця на тих самих умовах, що й умови договору поставки.

Лізингоодержувач має право затримувати лізингові платежі, належні до сплати згідно з договором лізингу, доти, доки лізингодавець не виправить становища, що склалося внаслідок його неспроможності запропонувати обладнання згідно з договором поставки, або доки лізингоодержувач не втратить право на відмову від обладнання.

У випадку, коли лізингоодержувач здійснив право на розірвання договору лізингу, лізингоодержувач має право повернути собі будь-які лізингові платежі та інші суми за будь-яку користь, отриману лізингоодержувачем завдяки використанню обладнання. Але лізингоодержувач не може висунути жодної іншої претензії до лізингодавця щодо непоставки обладнання, поставки його із затримкою або поставки обладнання, яке не відповідає договору поставки, за винятком того, наскільки це є результатом дії чи бездіяльності лізингодавця.

У разі несплати лізингоодержувачем лізингодавець може в судовому порядку стягнути накопичені несплачені лізингові платежі разом із відсотками й відшкодовуваними збитками.

Якщо заборгованість лізингоодержувача є значною, то лізингодавець може також вимагати прискореної сплати майбутніх лізингових платежів, якщо це передбачено договором лізингу, або може припинити дію договору лізингу і після такого припинення:

- відновити володіння обладнанням;
- стягнути такі збитки, завдяки яким лізингодавець опиниться в такому становищі, в якому б він був, якби лізингоодержувач виконав договір лізингу відповідно до його умов. При цьому договір лізингу може передбачати спосіб, в який обчислюються збитки, що підлягають відшкодуванню.

Але лізингодавець не має права здійснювати своє право прискорення лізингових платежів, або право розірвання договору лізингу, якщо він не надав лізингоодержувачу, за допомогою повідомлення, прийнятної можливості виправлення становища, що сталося в результаті несплати, настільки, наскільки воно може бути виправлене. Також лізингодавець не має права стягувати збитки настільки, наскільки він не вжив усіх обґрунтованих заходів для зменшення своїх витрат.

Лізингодавець може передавати або в інший спосіб розпоряджатися всіма чи будь-якими з його прав на обладнання, а також правами за договором лізингу. Але така передача прав не звільняє лізингодавця від будь-яких з його зобов'язань за договором лізингу та не змінює сутності договору лізингу.

Лізингоодержувач також може передавати право користування обладнанням чи будь-які інші права за договором лізингу тільки за згодою лізингодавця та з дотриманням прав третіх сторін [1].

Договір факторингу, відповідно до положень Конвенції про міжнародний факторинг, означає договір, укладений між однією стороною (постачальником) та іншою стороною (фактором) відповідно до якого:

а) постачальник відступає або може відступати фактору право грошової вимоги, яке випливає з договорів купівлі-продажу товарів, укладених між постачальником та його покупцями (боржниками), крім договорів купівлі-продажу товарів, придбаних в першу чергу для їхнього особистого, сімейного або домашнього використання;

б) фактор має виконувати дві з таких функцій:

- фінансування постачальника, включаючи надання позики та здійснення авансових платежів;
- ведення обліку (головної бухгалтерської книги) щодо дебіторської заборгованості;
- пред'явлення до сплати грошових вимог;
- захист від несплат боржників;

в) боржники повинні бути повідомлені про відступлення права грошової вимоги [2].

При чому вживання у договорі термінів «товари» та «продаж товарів» включає в себе також послуги та надання послуг.

Коли грошові вимоги, відступлені згідно з договором факторингу, впливають з договору купівлі-продажу товарів між постачальником та боржником, які здійснюють господарську діяльність на території різних держав:

а) такі держави і держава, де фактор здійснює господарську діяльність, є Договірними державами;

б) договір купівлі-продажу товарів, так і договір факторингу регулюються законодавством Договірної держави.

Посилання на місце здійснення господарської діяльності сторони, якщо вона здійснює свою діяльність більш, ніж в одному місці, означатиме, що йдеться про те місце діяльності, яке має найтісніший зв'язок з відповідним договором і його виконанням, беручи до уваги обставини, відомі або передбачені сторонами у будь-який час перед укладенням або при укладенні такого договору.

Застосування Конвенції про міжнародний факторинг може виключатися:

а) сторонами договору факторингу;

б) сторонами договору купівлі-продажу товарів стосовно грошових вимог, що впливають тоді, коли фактор був письмово повідомлений про це виключення або після цього. При цьому:

- письмове повідомлення може бути не підписане, але в ньому обов'язково повинна зазначатись особа, яка його зробила або від імені якої воно зроблене;
- термін «письмове повідомлення» включає телеграми і будь-які інші види телекомунікаційних повідомлень, які можна відтворити у формі документа, але не обмежується ними;
- письмове повідомлення вважається наданим, коли воно отримане адресатом.

У відносинах між сторонами договору факторингу:

а) положення договору факторингу, що передбачає відступлення існуючих або майбутніх грошових вимог, не може бути визнано недійсним внаслідок того, що вимоги не були зазначені в договорі окремо, якщо під час укладання договору або під час набуття ним чинності вони могли бути визначені у договорі;

б) положення договору факторингу, згідно з яким майбутні грошові вимоги відступаються, діють для відступлення грошових вимог фактору у міру їх виникнення без потреби укладення будь-якого нового акту про відступлення права вимоги.

При цьому, відступлення права грошової виплати постачальником фактору є дійсним, незважаючи на будь-яку угоду між постачальником і боржником, яка забороняє таке відступлення. Але ніщо не може впливати на будь-які зобов'язання добросовісності постачальника перед боржником або будь-яку відповідальність постачальника перед боржником щодо відступлення вимоги, здійсненого з порушенням умов договору купівлі-продажу товарів.

Договір факторингу може правомірно передбачати у відносинах між його сторонами, за наявності нового акту відступлення або без нього, відступлення всіх або будь-яких прав постачальника, що впливають із договору купівлі-продажу товарів, включаючи вигоду від будь-якого положення договору купівлі-продажу товарів, яке зберігає за постачальником його право власності на товар або передбачає право кредитора вступати у володіння власністю, запропонованого як гарантія.

Боржник зобов'язаний сплатити фактору, в тому і лише в тому випадку, якщо боржник не знає про переважне право іншої особи на платіж і якщо письмове повідомлення про відступлення права вимоги:

а) надане боржнику постачальником або фактором під керівництвом постачальника;

б) обґрунтовано визначає дебіторську заборгованість, яка була передана, і фактор, якому або на рахунок якого боржник зобов'язаний здійснити платіж;

в) стосується права грошової вимоги, яке впливає з договору купівлі-продажу товарів, укладеного під час або до того, як зроблено повідомлення.

І незалежно від будь-яких інших підстав, відповідно до яких платіж боржника фактору звільняє боржника від відповідальності, платіж є дійсним.

При висуненні фактором боржнику вимоги про сплату грошової заборгованості, що впливає з договору купівлі-продажу товарів, боржник може використовувати у відносинах з фактором усі засоби захисту, які впливають з такого договору, і якими він міг би скористатися, якби таку вимогу висунув постачальник. Боржник також може заявляти фактору про право на залік стосовно вимог до постачальника, на чію користь виникла дебіторська заборгованість, і яку боржник може задовольнити на момент отримання ним письмового повідомлення про відступлення права вимоги.

Без шкоди для прав боржника лише невиконання або неналежне виконання, або прострочене виконання договору купівлі-продажу товарів не дає права боржнику вимагати повернення суми, сплаченої ним фактору, якщо боржник має право отримати цю суму від постачальника. Боржник, який має право вимагати від постачальника суму, сплачену фактору стосовно відступлення права вимоги, має право вимагати повернення цієї суми від фактора настільки, наскільки:

а) фактор не виконав своє зобов'язання здійснити постачальнику платіж, пов'язаний із відступленням права вимоги;

б) фактор здійснив такий платіж тоді, коли він знав про невиконання або неналежне виконання, або прострочення виконання постачальником своїх зобов'язань щодо товарів, яких стосуються платежі боржника.

Якщо Договірна держава має дві або більше територіальні одиниці, в яких застосовуються різні системи права стосовно питань факторингу, то під час підписання, ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання до Конвенції про міжнародний факторинг вона може заявити, що ця Конвенція поширюється на всі її територіальні одиниці або тільки на одну чи більше з них [2].

Приєднання України до таких уніфікованих міжнародних правил, які стосуються деяких аспектів цивільного та фінансового права, буде сприяти усуненню певних юридичних перешкод в процесі інтеграції нашої країни в єдиний європейський простір та підтримувати справедливий рівновагу інтересів в її стосунках з іноземними державами.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Схвалено Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
2. Закон України «Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг» №3301-IV від 11.01.2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. – 15 березня.
3. Закон України «Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг» №3302-IV від 11.01.2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. – 15 березня.
4. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо факторингу» від 09.09.2010 № 2510-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2510-17>
6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

Summary. *This article explores the regulations applicable laws are the legal basis of leasing and factoring. The author defines financial leasing and factoring in accordance with international law, which is necessary at the present stage of development of Ukraine.*

Key words: *legal regulation, international agreements, financial leasing, factoring, lessor, lessee, debtor, factor.*

УДК 334.012.64:631

Рарок О.В.,

*к.е.н., асистент кафедри управління персоналом та економіки праці
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Проаналізовано стан підприємницької діяльності в сільській місцевості, здійснено оцінку ефективності функціонування і розвитку малих підприємств.

Ключові слова: *мале підприємництво, село, сільська місцевість, фермерське господарство.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі трансформації економіки, розвитку ринкових відносин особлива роль належить аграрному сектору як життєво необхідній сфері у вирішенні проблем забезпечення продовольчої безпеки держави і виробництва продуктів харчування населення. Для вирішення цих завдань задіяні такі організаційно-правові форми підприємств, як державні, приватні (індивідуальні), товариства, акціонерні товариства. Важливу роль у структурі вказаних організаційно-правових форм відіграє мале підприємництво. Характерною особливістю малого підприємництва на селі є те, що воно сьогодні перебуває в стадії становлення та економічної незавершеності у зв'язку з цілою низкою проблем, що обумовлені як державною політикою, так і психологією сільського населення щодо створення та розвитку приватних підприємств. В той же час мале підприємництво у сільській місцевості спроможне вирішувати злободенні соціально-економічні проблеми, зокрема, проблеми зайнятості, зростання доходів населення, розширення номенклатури виробництва, прискорення процесу запровадження інноваційних технологій, підвищення рівня конкуренції, що в кінцевому рахунку сприятиме розвитку сільських територій. Однак, в Україні розвиток малого підприємництва сьогодні здійснюється недостатніми темпами, що стримує виробництво аграрної продукції та негативно впливає на економічне становище держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна економічна наука має певний теоретичний і практичний досвід з питань становлення і розвитку малого підприємництва, основні засади якого висвітлені в працях зарубіжних вчених: М. Портера, А. Сміта, Й. Шумпетера, М. Вебера, А. Шулус, Д. Кейнса, А. Маршалла, П. Друкура та інших. Цю проблему також досліджували вітчизняні вчені: З. С. Варналій, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, В. П. Рябоконт О. М. Онищенко, М. Г. Шульський та інші.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні положення інтегрованого розвитку малого підприємництва на селі сьогодні є недостатньо вивчені. Недостатньо розроблені також механізми управління суб'єктами підприємницької діяльності, інвестиційна та фінансово-кредитна підтримка малих підприємств, форми і перспективи їх функціонування та розвитку. Саме актуальність окреслених проблем і практична